

Altres actes a l'UCE

Andorra i els Països Catalans

Antoni POL i SOLÉ

1- Consideracions prèvies

L'evolució dels darrers cinquanta anys en l'articulació de les relacions entre Andorra i els altres territoris amb què conforma geogràficament l'àmbit referencial del que s'entén per *Països Catalans*, mereix unes prèvies consideracions.

Andorra es troba situada a la perifèria central nord-occidental del conjunt lingüístic català i per tant es troba en el seu contorn, com la Catalunya Nord, l'Alguer, Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, el País Valencià i la Franja de Ponent. El centre és ocupat pel Principat de Catalunya.

Andorra de fet està situada a la zona axial dels Pirineus, just al mig, en la confluència de les dues plaques tectòniques, ibèrica i europea.

Andorra ha estat i continua sent-ho, un espai de confluència de tres grups de població històrics i dels seus descendents els vascons, els ibers i els celtes.

Aquesta realitat perifèrica ha de complementar-se amb dos matisos importants que corresponen a la seva realitat política. D'un costat, la seva pertinença estatal. I així, els territoris acabats de mencionar formen part el primer de l'estat francès, el segon de l'estat italià i la resta del Principat de Catalunya dins de l'estat espanyol mentre que Andorra forma part de l'estat andorrà. I d'un altre costat la seva pertinença supraestatal. I així els tres primers estats formen part de la Unió Europea mentre que l'Estat andorrà, no.

En la seva qualitat perifèrica, aquests territoris han estat i són alhora, a escala regional, integrats en altres perifèries del seu entorn o fins i tot han estat o són centres d'unes àrees d'influència territorial específica i de context divers a la que ens ocupa. Aquesta condició perifèrica dels territoris, en relació al Principat de Catalunya, és un aspecte que cal tenir present per entendre l'anar i el venir, o l'evolució i l'ús del concepte *Països Catalans* al llarg del temps.

Segurament per aquesta realitat estatal i d'evolució de les pròpies històries territorials dins la

història, en un context de globalització creixent, a tots els àmbits (local, comunal, regional, nacional, general o estatal, internacional), la diferenciació s'ha anat fent més evident tot i els dos elements troncats bàsics com són la llengua i el veïnatge territorial que comporten unes relacions socials molt imbricades i compartir una cultura i per tant una visió molt similar i diferent del món respecte a les altres.

Només, però, per aquesta realitat de compartir llengua i cultura, el concepte de *Països Catalans* és encertat i convenient.

Andorra n'ocupa la part nord-pirinenca.

Plantejar-se la relació en termes d'articulació de la realitat enriquint-la, implica un nivell de relacions primàries, a través d'un punt o d'uns punts de contacte. Es podria dir que es tracta d'una relació unidimensional o lineal. Segurament la major part de les relacions hagudes fins avui dia han estat d'aquest tipus.

Una relació una mica més complexa, de tipus vertebració de la realitat, modificant-la, seria aquella feta a través d'una estructura que impliqués un nivell de relació secundari. Es podria dir que es tracta de quelcom bidimensional o de pla.

I finalment una relació de configuració de la realitat, implica un nivell de relació terciari, a través de la participació en la creació d'un nou cos, d'una nova realitat. Es podria dir, continuant amb el símil que es tracta de quelcom tridimensional o espacial.

Les relacions es poden condensar en tres àmbits de relació, que cal entendre poden ser progressius i establir una jerarquia: l'economia, la societat (població-llengua i cultura-religió) i la política.

2- L'aparició i ús de la denominació *Països Catalans*

Sembla que el primer autor que va utilitzar la denominació en el pla escrit és el valencià Benvingut Oliver i Esteller, el 1876 en la seva obra *Historia del Derecho en Catalunya, Mallorca y Valencia* i l'esmenta en minúscules com a alternativa a los *pueblos de lengua catalana*.

El 1886 en Josep Narcís Roca i Farreras, en un article a *L'Arch de St. Martí* cita "simpatia de tots els Països Catalans d'ençà i d'enllà de l'Ebre... d'ençà i d'enllà dels Pirineus Orientals..."

Al final del segle XIX Joaquim Cases i Carbó també s'hi referirà.

El 1900 a la revista *Catalònia*, dirigida per J. Massó i Torrents, i el 1903, a la revista *Catalunya*, dirigida per J. Carner, també hi apareixerà. Els anys 1930 sembla que algun partit polític com Unió Democràtica de Catalunya l'inclourà en els seus programes polítics i també la usarà l'escriptor J. Carbonell i Gener.

Encara que pugui sorprendre fins a finals dels anys 1950 no tornarà a ser emprada. Però el més sorprenent de tot és que cap dels clàssics del pensament catalanista de la segona meitat del segle XIX i primera meitat del segle XX usaran els dos termes. Ni Frederic Soler, dit *Pitarra*, en la seva obra teatral. Ni Valentí Almirall en *Lo Catalanisme*, del 1886, on usa termes com *catalanisme regionalista*, *confederació*, *estat compost*, *Catalunya*... Ni Josep Torras i Bages en *La Tradició Catalana*, del 1892, que usa els termes de *regionalisme*, *regió de Catalunya*, *esperit nacional*, *nació*, *esperit d'un poble*, *Catalunya*... Ni Àngel Guimerà en la seva obra teatral. Ni Jacint Verdaguer i Santaló en la seva poesia. Ni en el I Congrés Internacional de Llengua Catalana de 1906 a Barcelona. Ni Enric Prat de la Riba en *La nacionalitat catalana*, on

usa els termes *Catalunya gran i nació...* Ni Joan Maragall i Gorina en els seus poemes i escrits. Ni Alcover-Moll proposen la denominació, malgrat recollir les accepcions lingüístiques dels diversos territoris de llengua catalana. Ni Pompeu Fabra i Poch en els seus articles. Ni Antoni Rovira i Virgili en *Nacionalisme i Federalisme*, del 1917, on usa els termes *Catalunya, consciència de nació, nacional, estat nacional dins la federació...* Ni Josep Ferrater i Mora en *Les formes de vida catalana*, del 1944. Ni Josep Trueta i Raspall en *L'esperit de Catalunya*, del 1946. Ni Joan Coromines i Vigneaux en *El que s'ha de saber de la llengua catalana*, del 1950, on usa els termes de *Gran Catalunya*.

Ni Jaume Vicens Vives en la seva *Notícia de Catalunya*, de 1954 i que havia de titular-se *Nosaltres els catalans*. No només això sinó que alguns intel·lectuals com Josep V. Foix i Salvador Dalí, a la revista *L'Amic de les Arts* de Sitges, el 1920, difonien la idea de pertinença a uns *Països Occitans*. (DHC, 1992).

A la postguerra civil prendrà consistència un programa ideològic i polític que propugnarà la unitat dels Països Catalans amb l'objectiu de formar un estat independent. En són referents Vicenç Llorca en *Quaderns de l'exili* (Mèxic, 1943), Alexandre Cirici (des de l'arquitectura, escultura i pintura), Joan Ballester i Canals director d'Edicions d'Aportació Catalana i difusor del concepte a partir del mapa dels Països Catalans (1963) i per l'obra *Per una consciència de país...*

I tornarà a ser un altre valencià, Joan Fuster, que el 1958 publicarà *Nosaltres els valencians* en resposta a l'al·lusió-crida feta per Jaume Vicens i Vives a *Notícia de Catalunya*, i reintroduirà perifèricament però i normalitzarà definitivament el terme en l'àmbit escrit atribuint-li tot el ventall conceptual més ampli de significació. Fuster escriurà: "Els Països Catalans no són solament un petit tros d'humanitat que parla una mateixa llengua. Són això, evidentment, però el fet de parlar una llengua, la mateixa, és resultat d'una altra unitat anterior i origen de nous llaços d'unitat".

El 1964 Antoni Badia i Margarit publica *Llengua i Cultura dels Països Catalans* i restableix, públicament i notòriament, el concepte ja en el títol, des de dins de Catalunya, i per a l'àmbit llengua i cultura, els dos elements fonamentals i estructurants en coherència a les primeres utilitzacions, gairebé un segle abans, i que permeten passar a identificar amb un àmbit geogràfic real, si no s'entra en l'àmbit de la política.

El 1968 arrenca la Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent i al llarg de 50 anys passarà a normalitzar el concepte, des de la seva condició de fet a la de dret. Així el terme apareix marginalment en el cartell programa general el 1973 i el 1977. I el 1980 en el tema escollit, *Una reflexió en comú del present i del futur dels països catalans*. El 1983 i el 1984 s'incorpora el terme en el cartell general. I es comença a tractar en cursos el 1979 i el 1982 i de manera continuada i permanent des del 1982 amb un curs d'*Iniciació als països catalans*.

El 1969 Jordi Carbonell i de Ballester, director, i Max Cahner i Garcia, editor, inicien la Gran Enciclopèdia Catalana "per a crear una obra de referència que correspongués a la present situació cultural, social i econòmica dels Països Catalans" a partir d'Edicions 62.

El 1976, en el marc del Congrés de Cultura Catalana es produïren les *Jornades de Debat sobre els Països Catalans*, moment de més ús del concepte en la seva dimensió política, amb tots els partits catalans interessats en el tema.

En les Resolucions de l'àmbit XVII, *Producció Literària*, en l'apartat 4.3 *Sobre el concepte dels Països Catalans*, s'hi determinà: "La unitat lingüística i cultural dels Països Catalans fruit d'una història comuna és avui reconeguda per gran majoria de partits democràtics que actuen als Països Catalans del sud de l'Albera..."

En les resolucions d'Institucions en el punt 3. *Els Països Catalans i les institucions*, es determinà "Cadascun dels Països Catalans ha de poder assolir la institucionalització de l'autogovern i la capacitat d'organitzar-se segons les seves necessitats. Així mateix cal preveure la possible coordinació de serveis i administració per a resoldre problemes comuns dels Països Catalans en la perspectiva d'una major articulació. El procés d'articulació només es podrà produir amb la lliure i la plena decisió de cadascun dels països tot salvant-ne llur personalitat."

El *Manifest de la Cultura Catalana* final, determinà:

1-Afirmem la unitat lingüística i cultural dels Països Catalans, fruit d'una història comuna i d'una realitat compartida que cal fer progressar conjuntament en el futur.

2-Afirmem la necessitat inajornable d'iniciar un redreçament i una transformació de la societat dels Països Catalans...

3-Afirmem que aquests objectius inajornables que exigeix el progrés de la nostra societat només seran assolits per la lluita unida de tot el poble i per això demanem a tots els ciutadans del Principat de Catalunya, del País Valencià, de les Illes i de Catalunya Nord que s'apleguin a l'entorn d'aquest programa de reivindicació cultural nacional."

Andorra hi participà.

El 1978 apareix el volum *Els Països Catalans* dins *Dolça Catalunya, gran enciclopèdia de temàtica catalana* d'EMSA. Aquest any també la revista *Nous horitzons* publicà els números 47-48 dels mesos octubre-novembre sobre *Fet nacional i Països Catalans*". Igualment aquest mateix any, l'aprovació de la Constitució espanyola obre el cicle de l'estat de les autonomies i prohibeix la federació de les comunitats autònomes i la vindicació política del concepte passa a ser marginal.

El 1983 comença a emetre TV3. El 1984 apareix el setmanari valencià *El Temps*. Ambdós ajudaran a recuperar un espai cultural i lingüístic propi dels Països catalans.

El 1987 en el II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, la denominació quedà més diluïda; apareix en els textos escrits tres vegades en els discursos d'Antoni M. Badia i Margarit, i 28 vegades en els textos de cinc de les set àrees científiques. En tots els discursos polítics no hi aparegué ni un sol cop, substituïda per *països de llengua catalana, terres de parla catalana, territoris de parla catalana, comunitat lingüística...* Andorra hi participà.

El 1992 apareix la *Geografia General dels Països Catalans*, d'Enciclopèdia Catalana SA.

El 1992 el *Diccionari Històric de Catalunya* (Ed. El Punt) en la definició de Països Catalans, fa exclusió de l'Alguer tot i reconèixer que forma part de la comunitat lingüística catalana.

El 1996 apareix *Història, Política, Societat i Cultura dels Països Catalans*, de la Fundació Enciclopèdia Catalana.

El 1999-2000, el tercer Congrés de Cultura Catalana tractà el tema de Països Catalans i normalització cultural.

A partir dels anys 2000 es multipliquen els actes i les reflexions teòriques a l'entorn del concepte de *països catalans* però de manera dispersa o inconnexa i es podria dir sense

consens bàsic sobre el concepte i les seves possibles significacions i així el terme és emprat en totes les seves possibles grafies i amb totes les possible connotacions.

Així el 2002 l'Institut d'Estudis Llerdencs organitza les terceres *Jornades sobre sistemes agraris, organització social i poder local als Països Catalans*, o el 2013 la revista *Mirmanda* en el seu número 8 tracta el tema *Els Països Catalans. Assaig*".

El tractament donat en la Gran Enciclopèdia Catalana és simptomàtic d'aquesta falta de definició conceptual coherent i mínima, concreta i acceptada prèviament i àmpliament.

L'any 1978 apareix el volum 11 (Orq-Por) i en aquest es defineix *país* com a "unitat fisiogràfica física o paisatgística" i "territori propi d'una ètnia determinada...el País Basc...el País de Gal·les, els Països Catalans, etc...".

I es defineixen els *Països Catalans* com a "País que ocupa la part oriental de la península Ibèrica, a llevant d'una línia M-S de longitud...El concepte d'un país que aplega la nació catalana, és a dir el conjunt de terres que tenien com a pròpia la llengua catalana...Però la dualitat del nom de Catalunya com a designació d'àmbit nacional i com a nom del Principat...(ha fet que) hom cerqués un altre corònim...deixà de tenir vigència la corona catalano-aragonesa (o Corona d'Aragó), nom que cobrí fins aleshores, en part, aquesta necessitat...s'ha modificat el concepte territorial al qual s'aplica, que si per als primers autors coincidia amb les terres de llengua catalana s'ha concretat en una realitat geo-històrica més compacta. Hom ha exclòs l'Alguer...i ha inclòs les terres de parla occitana de la Catalunya pirinenca i...les de parla castellana-aragonesa del País Valencià lligades històricament amb el bloc territorial continu de parla catalana..."

Així doncs es dediquen a *Països Catalans* un total de 92 línies de text, introduint diversos conceptes, del temps passat i actual, excloent l'Alguer i incloent la Vall d'Aran. En aquesta primera referència s'hi dediquen 70 pàgines, mentre que el *País Valencià* es defineix en 35 línies i s'hi dediquen 31 pàgines.

El primer suplement, del 1983, inclou les dues entrades amb tres pàgines cadascuna.

El segon suplement, de 1989, manté les dues referències amb dedicació a ambdues de quatre pàgines d'actualització i al final es presenten unes estadístiques comparatives dels estats, territoris del món com els Països Catalans on es presenten dades sobre les comarques, els municipis i els recursos econòmics de les Illes Balears, el Principat de Catalunya i el País Valencià.

En el tercer suplement, de 1993, s'actualitza el País Valencià amb dues pàgines i les estadístiques finals abasten estats del món, ciutats del món, comarques dels Països Catalans (Balears, Principat de Catalunya i País Valencià) i municipis dels Països Catalans.

En el quart suplement, de 1997, s'actualitza el País Valencià en una pàgina i les estadístiques finals comparen els estats i territoris del món, la Unió Europea, les comunitats de l'estat espanyol i els Països Catalans (Andorra, Illes Balears, Catalunya, Catalunya Nord, Franja de Ponent i País Valencià).

En el cinquè suplement, del 2001, s'actualitza el País Valencià amb dues pàgines i les estadístiques finals es presenten comparant els estats del món, la Unió Europea, les comunitats autònomes i els Països Catalans (Andorra, Illes Balears, Catalunya, Catalunya del Nord, Franja de Ponent i País Valencià).

En el sisè suplement, del 2005, s'actualitza el País Valencià amb dues pàgines i les estadístiques finals es mantenen igual que per al número anterior.

En el setè suplement, del 2009, s'actualitza el País Valencià amb una pàgina i les estadístiques finals es mantenen igual.

En el vuitè suplement, del 2012, s'actualitza el País Valencià en dues pàgines i les estadístiques finals es mantenen igual.

Sorprèn no merèixer actualització escrita el concepte dels *Països Catalans*, sobretot en els aspectes de la llengua i la cultura i que l'Alguer n'hagi continuat exclòs, tot i la voluntària i assumida consideració pels mateixos algueresos de país català que han defensat els darrers 50 anys, en el marc de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada del Conflent.

3- El concepte

El terme *països catalans*, per designar una realitat certa i evident és adequat, malgrat la confusió que s'ha generat en relació al mateix en utilitzar-se indistintament amb uns continguts més concrets i àmpliament admesos o menys concrets i de menys consens.

Per a la seva millor determinació cal però precisar si estem parlant d'una realitat ja sigui històrica i que va tenir sentit en el passat o que encara existeix avui. O pel contrari es tracta d'una projecció a futur d'una voluntat de crear una nova realitat inexistent avui i tampoc en el passat per la variabilitat inevitable dels temps històrics.

Així, en el primer cas, ens hi trobem quan ens referim a una realitat geogràfica en la qual històricament hi han viscut unes comunitats que etnogràficament comparteixen un nombre suficient i important de característiques com per considerar-les que pertanyen a un mateix grup o població en termes socials. Entre elles la llengua i la cultura derivada o en relació amb la matriu lingüística d'un costat però també del compartir costums i altres elements propis de la realitat social o de grup compartida.

Quins són els elements suficients i necessaris que han configurat aquesta realitat, que a les acaballes del segle XIX i sobretot a la segona meitat del segle XX, ens permeten avui de parlar de l'existència d'uns Països Catalans?

Què dóna sentit al terme *països catalans* avui, i com a denominació moderna que és i cal reivindicar, no pot ser que sigui aquella que es fonamenta en una raó de determinisme històric. La història ha dut per camins diferents als països que conformen aquesta realitat de *països catalans*.

Certament no n'ha estat l'evolució política dels territoris que els formen i que es troben en quatre estats diferents. Ni tampoc la religió principal que han compartit en els darrers dos mil anys, sobretot avui en que la globalització ha introduït totes les altres creences i descreences possibles, hagudes i per haver.

Tampoc l'economia n'és el desllorigador, en un marc d'economia global.

Una societat monolítica o una ètnia específica en particular i característica, encara menys. Els països catalans són terres de trobada i de pas, fins i tot les illes. Els catalans de l'Alguer són avui sards. I què en diem dels andorrans... i fins i tot dels mateixos catalans...

Sens dubte només hi ha la llengua catalana (amb tota la riquesa valenciana, mallorquina, algueresa, pallaresa, andorrana...) i tot el que aquesta suposa i comporta de mentalitat

col·lectiva i de visió pròpia del món i dels altres, com a element constituent bàsic, necessari i suficient capaç de satisfer i de sostenir com a realitat existent, volguda i assumida pels seus parlants, la denominació de *països catalans*.

Aquesta realitat de llengua i cultura compartides per uns territoris i unes geografies històriques que han anat evolucionant des de fa mil anys i que daten de sis-cents quaranta-cinc anys en la seva extensió actual té necessitat d'una denominació pròpia com és la de *països catalans*", que no pot ni ha de banalitzar-se amb altres pretesos conceptes ni concepcions teòriques, ni hauria d'utilitzar-se amb finalitats polítiques que afebleixen i desvirtuen la denominació.

La vàlua i excepcionalitat de l'existència d'aquests Països Catalans i del terme escaient que els delimita, o denominació i contingut escaients reflectint una realitat és prou important per a tots els seus territoris i un factor essencial d'unió per a tots ells com per malmetre's amb altres conceptes sobreposats, conjunturals o oportunistes i no reals.

Els projectes nacionals, presents o de futur, són una altra història i com a tals requereixen altres denominacions, suficientment imaginatives i encertades per avalar-ne el contingut, com per no requerir apropiat-se de termes que no els corresponen ni, en aquest cas, els escauen. Una altra qüestió per formular-nos és la següent. Ens és útil o convé tenir una denominació conjunta, acceptada per tots els territoris implicats, dins la qual ens sentim representats i identificats i hi puguem compartir tots quelcom en igualtat de condicions? Si es així, i volem potenciar-nos mútuament, la denominació *països catalans* és avui vàlida i té futur només si la limitem a l'objecte real per la qual fou creada i al qual dona contingut i que no és altre, i és molt important avui amb la globalització, que el d'un espai que comparteix una llengua com a pròpia, la llengua catalana i la cultura que hi va lligada.

Barrejar la llengua i la cultura (element clau d'unió) amb la política (factor decisiu de divisió) ha dut a esgarrar moltes oportunitats, entre les quals disposar d'un terme modern, homologable, adequat i acceptat per tots com el de *països catalans*, és a dir aquells territoris que comparteixen la llengua catalana i la cultura que se'n deriva.

Barrejar el passat i noves projeccions de futur amb el present és posar obstacles a la bona marxa d'aquest darrer. La definició d'un terme o concepte, per a un àmbit territorial que es projecta políticament al futur, que sigui propi i específic i que pugui satisfer els anhels legítims d'una majoria de població, i reconegui la personalitat política independent de Catalunya ha de desvincular-se d'aquell que és lingüístic i cultural, com s'ha fet al llarg de la història (Catalunya, Corona d'Aragó, Espanya...).

Voler-ho barrejar tot suposa perjudicar l'efectivitat i la potencialitat dels altres conceptes i realitats.

4- Andorra i la relació amb els Països Catalans

Per endinsar-nos en les relacions d'Andorra amb els Països Catalans en els darrers cinquanta anys, que és el període d'expansió i ús del terme de manera habitual i d'una manera esquemàtica, ja que el text no pot anar més enllà, proposo cinc cites i textos que constitueixen les mateixes referències. La primera és un precedent i les altres quatre són explícites d'aquesta relació.

El precedent no pot ser un altre, i és obligat de partir del que deia Antoni Fiter i Rossell l'any 1748 en el *Manual digest* on queden clares quines relacions tenia Andorra amb la resta de països catalans.

“En suma las Valls de Andorra enlo Espiritual, y enlo temporal, en lo Eglesiastich, y enlo Secular, en lo Phisich, y natural, y en lo Moral, en lo Idioma, aduch Curial, enlo modo, y moda de Vestir, en los Costums, y geni, son pròpia, Verdadera, y 693 anys de llegítima Cataluña, com â part, y porció de dit Principat, y per consegüent son sos naturals, propis, Verdaders; y llegítims Catalans en tot rigor; essent esta veritat tan visible, y evident, que sols pot deixa de Veurerla, y Coneixer, qui vulla afectadament, y pertinament ferse Ciego, y obstinadament Vestirse, y no despullarse may de un hacmor, y esperit Verronistre. Una cosa sola hi ha tant solament, que no participan, del principat de Cataluña los Andorrans, y sas Valls, que enlo respectiu al Govern, al Civil y Criminal, al Politich, y Economich de dit Principat, ni han participat may, desde sa restauració del poder dels Moros; aventse governat de eix temps per lo Espay de cerca de 10 sigles fins al temps present ab son peculiar Govern, ab las disposicions del dret Comu, y patrias peculiars, Consuetuts; y finalment ab sa particular, y peculiar política, y Economia, com veurem en lo capítol seguent.”

El *Manual digest* es produeix com a reacció als problemes generats a partir del Decret de Nova Planta de Felip V el 1716. En anul·lar-se les Constitucions de Catalunya juntament amb totes les polítiques empreses per castigar i fer pagar als catalans el partit pres en la guerra de successió espanyola, les valls andorranes van haver d'iniciar un meticulós i conscient procés i camí d'identificació i justificació pròpia que comportava la distinció i separació de tot allò que els podia fer semblar a una terra catalana més, per tal que no hi haguessin confusions i es preservessin o mantinguessin els drets històrics propis dels andorrans, tan econòmics com judicials i polítics.

La neutralitat tradicional andorrana serà doncs re-configurada i institucionalitzada i anirà conformant l'esperit dels andorrans que troba la seva màxima expressió en la sentència *fer l'andorrà*, recollida pels diccionaris catalans a partir del segle XIX.

La segona cita, però primera referència escrita del terme *països catalans* incorporada a textos andorrans, apareix el 1971 al llibre *693 anys després d'Antoni Morell i Mora* i Elidà Amigó i Muntanya amb un magnífic pròleg de Baltasar Porcel. Curiosament en aquest llibre també apareix per primera vegada escrit el terme *andorranitat*.

Es tracta d'un recull d'entrevistes a diferents personalitats i en la de Josep Fontbernat i Verdaguer, expolític exiliat català que va participar en els Fets de Prats de Molló amb Francesc Macià i va ser ex-director general de Radiodifusió de la Generalitat de Catalunya el 1937 i que va retirar-se a Andorra la Vella, on va treballar per a l'empresa estatal francesa Sofirad (Sud-Radio), en una de les preguntes va respondre: “Jo soc un nacionalista, però no en el sentit retrògrad de la paraula. Per què la Societat de Nacions de Ginebra va fracassar? Perquè era una Societat d'estats i no de Nacions. I la ONU, ara? Tres quarts del mateix. La nació és natural i l'Estat artificial. Jo crec que el futur d'Andorra està en ser una nació, una nació federada amb Catalunya, València, Mallorca, el Rosselló i tots els països catalans.”

La fita de 1993 en què el Principat d'Andorra assoleix el seu reconeixement internacional com a estat de dret és decisiva per poder donar a la denominació *Països Catalans* la seva justa substància i per tant sentit.

La tercera cita doncs és el discurs a Nova York del cap de Govern d'Andorra Óscar Ribas i Reig el 28 de juliol de 1993 en ocasió de l'ingrés del Principat d'Andorra a l'Assemblea General de les Nacions Unides.

"En realitat som una vall. I la vall és una forma de vida. És casa, aigua i habitatge i, per tant, una comunitat a mida de la persona i de la família. Tal com les grans valls del Ganges o del Nil han estat bressol de grans civilitzacions, la nostra petita vall del Valira també ha decantat, a través dels segles, una identitat nacional que no s'ha fet contra res ni contra ningú. Ans el contrari, hem estat sempre un país d'acollida i una vall oberta a tothom qui hi ha vingut. És precisament des de la nostra identitat que volem l'aportació de la nostra personalitat col·lectiva. Perquè identitat i universalitat són perfectament compatibles i juntes constitueixen la sòlida base de l'intercanvi de cultures, fonament necessari per a bastir un món de pau i llibertat. És per això que per a obrir-se a la projecció exterior, convé donar, primer, cohesió a la pròpia identitat. Tenim ben clar que per a fer coses i comunicar-les cal ser cosmopolites i poliglots; però també que, per a ser, cal aprofundir en les pròpies arrels. I les nostres arrels són les de la cultura catalana. El català és el nostre idioma oficial. És en la llengua de Ramon Llull, Ausiàs March i Salvador Espriu, la que es parla des de Fraga (a l'Aragó) fins a Maó (a l'illa balear de Menorca) i des de Salses (al Rosselló francès) fins a Guardamar (a les terres meridionals del País Valencià). És en aquesta llengua, la catalana, que he vingut davant d'aquesta Assemblea a parlar de pau, llibertat i fraternitat.

Permeti'm que acabi citant la llegenda que figura en el nostre Escut nacional: *Virtus Unita Fortior* (l'acció o la força unida és més forta), que s'avé als objectius que s'han fixat les Nacions Unides."

La quarta cita és un text del 1993 d'un article propi explicatiu sobre *Andorra i la Universitat Catalana d'estiu* en ocasió dels seus 25 anys, després de sis anys de participació a la UCE de la Societat Andorrana de Ciències (el 2017 n'ha fet 30).

"...la Societat Andorrana de Ciències decidí entrar activament a participar en la projecció de la realitat andorrana en el marc cultural més immediat al propi. Es tractava naturalment de l'àmbit dels països catalans, entesos com a domini geogràfic en el qual hi ha una mateixa llengua dominant i lligada a aquesta un fet cultural específic comú i diferenciat, el català. Entrar en el que consideràvem la plataforma de debat intel·lectual catalana més oberta, participativa, plural i àmplia, amb l'interès de donar a conèixer millor Andorra i també de conèixer millor la resta de països catalans..... deixar ben clara la pertinença, adhesió d'Andorra, lingüísticament i culturalment, a la catalanitat. Però no des del punt de vista de dependència sinó de part integrant de l'essència. Aspectes però dels quals no se'n pot derivar, desprendre o deduir una pertinença o integració política. I justificadament, car les trajectòries nacionals han estat diverses des dels inicis per andorrans i catalans, com els gentilicis han posat de relleu, malgrat la mútua, tradicional i encertada consideració de germans."

Finalment la cinquena cita remet a un altre text propi publicat número 8 de la revista *Mirmanda* el 2013, sobre *Els Països Catalans*, i dins l'article *El plurinacionalisme català i la via andorrana* vaig escriure :

"Avui, la conscient secessió del Principat de Catalunya de la resta dels Països Catalans,

demanada per una part important del poble català, o la via catalana empresa pel nacionalisme polític català al marge dels altres països catalans, confirma la realitat del plurinacionalisme polític dels Països Catalans.

És a dir que els Països Catalans constitueixen una nació de llengua i de cultura, conformen a la vegada diferents nacionalitats per a respondre a diferents realitats, projectes i aspiracions polítiques.”

No importa com s’escrigui la denominació *Països Catalans*, en majúscules, minúscules o combinades; sí que importa, però, que el seu significat sigui significant, és a dir clar per a tots els que acceptem la llengua catalana i la cultura que se’n deriva com a pròpies.

Antoni Pol i Solé,

arquitecte i urbanista, i representant de la SAC
a la FUCE del 1988 fins al 2014

Nota

Intervenció al Curs de Formació Cultural: Iniciació al Països Catalans. Països Catalans: 50 anys de relacions. 17 d’agost de 2017